

Dode vogels op het strand.

Sinds 1966 wordt op een gedeelte van Noordwijks strand, tussen de strandpalen 76 en 80, regelmatig naar dode vogels gezocht, om er de soorten en aantallen van vast te stellen. Dit gebeurt zo veel mogelijk wekelijks gedurende de maanden september tot en met april.

In de Strandloper 2-de jaargang nr. 1 (febr.70) is een verslag verschenen over de eerste drie winters, hier volgt het verslag van de daaropvolgende twee winters, 69/70 en 70/71

Was er in het vorige artikel sprake van twijfel over het verschil tussen roodkeelduiker en parelduiker, deze twijfel is geheel weggenomen door de vondst van 2 parelduikers in febr. 1970, waarvan de snavel een aanzienlijk forsere indruk geeft dan die van de roodkeelduiker. De verschillen zoals de vogelgids ze beschrijft (de opgewipte snavel van de roodkeelduiker en de rechttere vorm van de parelduiker) waren duidelijker dan ik verwachtte. Ik neem daarom aan, dat de tot dan toe gevonden duikers (7 exx.) allen roodkeelduikers zijn geweest.

Het winterhalfjaar 69/70 was rustig begonnen, een mooie nazomer, vrijwel geen dode vogels. Ofschoon november 69 slecht weer bracht, storm en kou bleef ook toen het aantal olie- en stormslachtoffers, op een 20-tal spreuwen na, aan de lage kant, wat zich gedurende de maanden december en januari ondanks een koude winter voortzette. Ook de hoeveelheid olie op strand en zee was praktisch nihil, wat na afloop van een strandwandeling te merken was aan m'n opvallend schone laarzen, hetgeen in voorgaande jaren nauwelijks voorkwam.

Pas in de tweede helft van januari de eerste exemplaren van de familie der alken en wel in een dusdanige staat verkerend, die me een lange zeereis deed vermoeden, wat niet onwaarschijnlijk is, omdat zelfs voorwerpen gevonden werden die het Kanaal gepasseerd moesten hebben. Kennelijk was de kust voor onze zee nog steeds schoon en "veilig" voor de zeevogels.

Aan m'n optimistische verwachtingen kwam echter in februari een einde, vooral door het grote aantal aangespoelde alken die, evenals mijn laarzen, dik onder de olie zaten. In de tabel is te zien, dat maart daarin weinig verandering bracht.

Het begin van het afgelopen winterhalfjaar gaf hetzelfde beeld, weinig slachtoffers. Dit keer bleef het gelukkig gehandhaafd, dankzij de zachte winter en ondanks diverse olierampjes in maart. Vanaf half maart werden praktisch geen dode vogels meer gevonden.

Interessante vondsten waren een noordse pijlstormvogel, waar ik straks op terug wil komen, en twee vertegenwoordigers van de snippenfamilie, de grootste, de houtsnip en de kleinste, het bokje, welke echter op een ander stuk strand van Noordwijk werden gevonden. Het bokje, dat aanvankelijk nog leefde is op weg naar het asiel dood gegaan, vermoedelijk door uitputting en honger. Normaal worden ze niet op het strand waargenomen, maar een weekje strengere vorst had ze kennelijk in de war gebracht. In dezelfde tijd is ook op het Wassenaarse strand een bokje waargenomen, terwijl deze winter ook vanuit het binnenland vrij veel waarnemingen gekomen zijn.

De noordse pijlstormvogel heeft bij een voorgaande ontmoeting zo'n indruk op mij gemaakt, dat ik daar graag wat verder op in wil gaan. Volgens de Avifauna van Nederland (1970) is het een zeldzame najaarsgast. Na 1900 werden ± 45 waarnemingen gedaan. Komt waarschijnlijk elk najaar langs onze kust wel voor.

Deze zwart-witte zeevogel, behorend tot de familie der stormvogels, is in staat urenlang, met nauwelijks een vleugelslag, vlak boven de zee te scheren. In een snelle vlucht met stijfgehouden slanke vleugels, volgen ze de contouren van de golven, waarbij ze al kantelend dan weer hun zwarte bovenzijde, dan weer hun helderwitte onderzijde laten zien. Kleine visjes worden tijdens de vlucht met hun slanke haakvormige snavel uit het oppervlaktewater gepikt.

Hun broedplaatsen bevinden zich op kleine rotsachtige eilandjes bij

Engeland, Ierland en in de Middellandse Zee. Op Skokholm, een eilandje van ca 1 km voor de kust van Wales, heb ik ze de eerste maal gezien. Hier bevond zich een broedkolonie van meer dan 10.000 paren, waarvan er overdag geen enkele was waar te nemen. De broedende vogels zitten n.l. verborgen onder de grond in zelf gegraven holen of ze gebruiken konijnenholen als nestplaats om er hun ene ei uit te broeden. De niet broedende vogels verblijven ver buiten de kust op zee, op zoek naar voedsel. En om dit voedsel te bemachtigen zijn ze in staat enorme afstanden af te leggen. Een duizend kilometer naar de Golf van Biskaje schijnt heel normaal te zijn, om na enkele dagen hun echtgenoten op de broedplaatsen weer af te lossen, die daar 7 à 10 dagen zonder voedsel hebben gezeten. Ook bij dit aflossen zijn ze nauwelijks te zien, omdat 's nachts plaats vindt. Als je dan 's nachts, verend over de door holen ondermijnde grond loopt, bereikt van alle kanten een mysterieus koerend geluid je oren. Het koeoe-koeoe-koeoe-geluid van de rakelings langs en rond je vliegende vogels wordt beantwoord door de vogels onder de grond. Deze ruimte vol geluiden is werkelijk onvergetelijk. In het licht van de zaklantaarn kun je hier en daar vogels op de grond zien zitten. Zo behendig als ze, eenmaal op de wieken zijn, zo hulpeloos zijn ze op de grond. Of ze blijven stilzitten op de grond en laten zich makkelijk pakken (er vindt een uitgebreid ringonderzoek plaats), of ze proberen strompelend en fladderend een goed heenkomen te zoeken in een hol, waar ze zich schuil kunnen houden of naar een hooggelegen punt om weer op de vleugels te kunnen komen. En steeds moet je oppassen niet in botsing te komen met zo'n vliegende vogel en om niet van de rotsen te lopen.

De reden van dit nachtelijk leven is het gevaar dat ze te duchten hebben van de grotere meeuwensoorten die daar ook bij honderden broeden, de kleine mantelmeeuw en de zilvermeeuw, maar vooral de grote mantelmeeuw is een geducht rover, die daarom ook sterk beperkt wordt gehouden. Als het nog te licht is, worden ze onherroepelijk door de meeuwen gegrepen en verslonden. Tijdens heldere nachten komen ze soms helemaal niet aan land en van diegenen die zich toch laten zien, zijn de volgende dag alleen nog de vleugels en de poten te vinden; de rest is verdwenen in een meeuwenmaag.

Na ruim 50 dagen broeden komt de jonge stormvogel uit het ei, die dan zo'n 60 dagen lang een heerlijk leventje leidt doordat hij vetgevoerd wordt door zijn ouders. Maar daarna is het afgelopen en wordt het jong door zijn ouders in de steek gelaten. Als na ongeveer 2 weken de honger te groot wordt, verlaat het vanzelf het nest, zoekt een rotspuntje op, stort zich naar beneden, leert in enkele ogenblikken vliegen en gaat op zoek naar voedsel.

's Winters is er geen enkel exemplaar meer te zien, van de winterverblijfplaatsen is nog weinig bekend. Op Skokholm geringde vogels zijn wel vanuit Brazilië teruggemeld.

Toch hebben wij een keer ook overdag groepen noordse pijlstormvogels gezien, n.l. op de terugreis vanaf het bootje. De vogels werden toen beschermd door een dichte mist die spoedig optrok.

Een van deze vogels is hier dus dood gevonden, om weer tot ons eigen strand terug te keren. In de tabel is ook te zien dat het aantal slachtoffers voor 70/71 erg laag ligt. Hopelijk neemt dit in de toekomst nog verder af, mede door de wettelijke bepalingen om zeeverontreiniging tegen te gaan.

Van de interessante waarnemingen van levende vogels die elke strandwandeling zo aantrekkelijk maken, wil ik die van zo'n 200 Jan van Genten, welke in enkele dagen eind september 70 naar het zuiden trokken, regelmatig van grote hoogte naar vis duikend, niet onvermeld laten. In die tijd kwamen er ook enkele in het asiel terecht en werden er dode exemplaren op het strand gevonden. Eén van de doodsoorzaken is dat ze bij een duik naar vis in het visnet verstrikt raken en stikken. Door de vissers werden ze uit het net gesneden en zo werden ze wel eens op het strand aangetroffen, verward in een stuk visnet.

Tenslotte nog een lijstje met vogelsoorten die verder nog langs Noordwijks strand zijn gevonden. Lag dit aantal bij het vorige overzicht nog op 52, nu is dit getal gestegen tot 63 soorten.

De nieuwe soorten. zijn:

ijseend	tureluur	roek
steenloper	kleine mantelmeeuw	zanglijster
houtsnip	grote stern	zwartkop
bokje	noordse stern	groenling

Voor de overige soorten verwijs ik naar het eerder genoemde overzicht. De kleine mantelmeeuw is daar abusievelijk niet genoemd en van de grote en noordse stern zijn meer gegevens te lezen in het ringverslag, nr.4, 2^e jaargang, 1970

Aanvullende gegevens zijn weer welkom.

Tenslotte de tabel over de twee afgelopen winters:

soort	69/70	70/71	soort	69/70	70/71
roodkeelduiker	2	1	grote mantelmeeuw	2	1
fuut	3	1	zilvermeeuw	4	7
roodhalsfuut	-	1	stormmeeuw	2	3
noordse pijlstormvogel	-	1	kokmeeuw	7	6
noordse stormvogel	2	2	drieteenmeeuw	8	8
jan van gent	4	4	alk	26	1
toppereend	1	-	zeekoet	14	7
grote zeeëend	-	1	houtduif	1	1
zwarte zeeëend	2	2	veldleeuwerik	1	-
rotgans	-	1	zwarte kraai	1	-
wilde zwaan	1	-	kauw	1	-
scholekster	1	3	kramsvogel	-	1
grote jager	1	-	koperwiek	1	1
			spreeuw	24	5

totaal per winter resp. 109 en 58 exx.

Aantal soorten resp. 22 en 21.

H. v.d. Linden

Een pinkstermorgen in Friesland

Wie bij het horen van de naam Friesland alleen maar denkt aan weilanden en meren heeft kennelijk nog niet de Zuidoosthoek van deze provincie bezocht.

Er ligt juist hier een gebied te wachten, zo bont en zo rijk gevarieerd en tegelijkertijd van zo'n weldadige rust doordrongen, dat het bij de eerste kennismaking wat onwezenlijk aandoet. Naast met houtwallen omzoomde weilanden vinden we op regelmatige afstanden oude veenafgravingen met hun aparte plantengroei en hun mooie vogelpopulaties. Zelfs vinden we in de buurt van Beetsterzwaag prachtige hoogopgaande bossen, waar je moeite hebt om niet te verdwalen. Bovendien liggen er nog een paar heidevelden, al zijn dit de laatst overgeblevenen van Friesland.

Kortom, alle voorwaarden zijn hier aanwezig om 's morgens heel erg vroeg en heel erg zachtjes op de fiets te klimmen en weg te wezen. Zo bij het opstappen vindt al een begroeting plaats met tientallen huiszwaluwen die gierend hun rondjes trekken; even verder vangen we het schelle gekwetter van de bosrietzanger op. Het grauwe vliegenvangertje doet haastige uitvallen naar insecten vanaf een telefoonpaal. En in het voorbijgaan neem je nog even de zang mee van roodstaart, groenling, vink, fitis, tjiftjaf en winterkoning.

Dan, bij het verlaten van het dorp, rijd je een andere wereld binnen. Een wijds landschap strekt zich uit. Een landschap echter met bewoners, veel bewoners. Een leger van grutto's, kieviten, scholeksters en tureluurs tekent herhaaldelijk zo'n protest aan tegen de onwelkome